

ፖለቲካ ኢትዮጵያ፡ ፈደራላዊ አገባብ ወይስ አሃዳዊ?

ጸብጻቢ ግሎባል ኒውስ ካብ ለንደን

ትርጉም ዓ. አ.

አብ ዝሓለፈ አዋርሕ ንፖለቲካዊ ምዕባለ ዞባ ቀርኒ አፍሪቃ አመልኪቶም ዝወጽኡ፡ ውጽኢት ክትዕ፣ ምይይጥን ፓኔላትን ዝኾኑ ወረቃቕቲ ከም ዘመልክትዎ እንተደኣ ኮይኑ፡ አብ ኢትዮጵያ አብ 2020 ክካየድ ተመዲቡ አብ ዘሎ ህዝባዊ ምርጫ ስዒቡ፡ አብታ ሃገር ፖለቲካዊ ስልጣን ክሕዝ ልዑል ተኸእሎ ኣለዎ ተባሂሉ ትጽቢት ዝግበረሉ ኦሮሚያ ደሞክራሲያዊ ሰልፊ (አደፓ) ዮ።

ይኹን ግን እዚ ሓድሽ ሓይሊዚ ከመይ ዝበለት ወይ እንታይ ዓይነት ቅርጻ መንግስቲ ዘለዎ ኢትዮጵያዮ ክመርሕ ከመሓድር ዝደለ፡ በዚ ዘሎ ሕገ-መንግስትን ፈደራላዊ ቅርጻን ትምራሕ ኢትዮጵያ ወይስ እታ ናይ ትማሊ አሃዳዊት ኢትዮጵያ? ሎሚ በዚ አገባብ ኢልካ ክትምልስ አጸጋሚዮ። ስለምንታ ኣካይዳ እቲ መንግስቲ ብሩህ ኣይኮነን። እሞ መልሲ ደኣ መዓስ ክርከብዮ? ንሃገራዊ ምርጫ 2020 ን ምዕባሌታቱን ምጽባይን ምክትታልንዮ።

መጀመርያ ግን ይብል ግሎባል ኒውስ ሓተታኡ ብምቕጻል፡ ናብ ዝሓለፉ ዓመታት ተመሊስና ቃልሲ ህዝቢ ኦሮሞ ከመይ መጸኡ እንታይ ይመስል ኔይሩ ብውሕዱ ምስ ግንባር ሓርነት ኦሮሞ (ኦነግ) ኣተሓሳስርና ገለ ክንብል። ግንባር ሓርነት ኦሮሞ ማለት ኦነግ ኣብ 1991 ኣብቲ ድሕሪ ውድቀት ደርግ ኣብ ዋዕላ ሰላም ዝተመሰረተ ብግዝያዊ ሃገራዊ ቻርተር ተመሪሖ ክሰርሕ ተጣይሱ ዝነበረ ግዝያዊ መንግስቲ ብሰናይ ፍቓዱ ተሳቲፉ ኔይሩዮ። ቀለል ዘይኮነ መናብር'ውን ረኽቡ ምንባሩ ዝዝከርዮ። ካብኡ ርሑቕ ከይከደ ክውጽእ ምውሳኔን ወክልቲ ምስሓቡን ግን ፖለቲካዊ ጌጋ ፈጸሙ ዝብሉ ወገናት ኣለው። ነቲ መድረኽቲ ገዲፉ ድሕሪ ምውጻኡ ኣብ ባይታ ብተግባር ከም ዝተራእየ 'ውን ኦነግ ከምዘይጠዓሞዮ። ብውሕዱ ከም ግንባር ሓርነት ኦሮሞ ኮይኑ ውሽጣዊ ሓድነቲ ዓቂቡ ክኸጽል ኣይከኣለን። እቲ ሓደ ኦነግ ብዙሓት ኣነጋትዮ ኮይኑ። ከም ሳዕቤኑ ድማ እቲ ንሱ ዝውክሎ ቃልሲ ህዝቢ ኦሮሞ ተዳኸሙ።

ሕጂ ድማ ካብ ኤርትራ ክሳብ ሰሜን ኣሜሪካ ዝዝርጋሕ ከለል ክብል ጸኒሑ ድሕሪ ቀዳማይ ሚኒስተር ሃ/ማርያም ደሳለኝ ካብ ስልጣን ምውራዱ፡ ኣብ ኢትዮጵያ ብዝተፈጥረ ሓድሽ ምዕባሌ እቶም ዝተፈናጨሉ ጉጅለታት ብብመንገደም ናብ ሃገሮም ተመሊሶም ኣለው። እዞም ዝተፈናጨሉ ጉጅለታት ኣብቲ ኣብ 2020 ክካየድ መደብ ተታሒዝሉ ዘሎ ሃገራዊ ምርጫ ከመይ ክዋሰኡዮም መስርሖ እናተኸታተልካ ውጽኢቲ ምጽባይዮ።

ህዝቢ ኦሮሞ ከም ህዝቢ፡ ፖለቲካዊ ሓይልታት ኦሮሞ ከኣ ከም ውድባት ኣብቲ ትጽቢት ዝገበረሉ ዘሎ ሃገራዊ ምርጫ ብምሉእ ዓቕምም ክዋሰኡ ምዃኖም ይገልጹ ኣለው። ግዜ መረጻ ካብቲ ስሩዕ ግዜኡ ከይሰጋገር ኣብ እዋኑ ክትግበር ድሌት ከም ዘለዎም'ውን ብወግዒ ኣብ ምግላጽ ይርከቡ። ኦነግ ዝድሕረ ባይታኦም ኮነ ካልኣት ኣብ ውሽጢ ሃገራዊ ብሰላማዊ አገባብ ክቃለሱ ዝጸንሑ ተቓወምቲ ውድባት፡ ህልዊ ሕገ መንግስታዊ ስርዓትን ፈደራላዊ ቅርጻን ፈጸሙ ክሸራረፍ ዮብሉን ክኸበር ኣለዎ። መድሕናዮ። ንሱ እንተፈሪሱ ናብቲ ናይ ትማሊ አሃዳዊ ስርዓት ክንምለስ ኢና። ናብኡ ምምላስ ድማ ሃገር ምፍራስዮ ዝብል እምነት የንጸባርቐ ኣለው። ሕገ-መንግስታዊ ስርዓትን ፈደራላዊ ቅርጻኡን ክትንከፍ ዮብሉን ዝብል ከም ቅድመ ኩነት ዝሓዝዎዮም ዝመስሉ።

ኦሮሞቶት ጥራሕ ዘይኮኑ ካልኣት ብዙሓት ኢትዮጵያውያን 'ውን ሓዊስካ ነዚ ሓድሽ ናይ ለውጢ ሓይሊ ዝበሃል ዘሎ ብዶ/ር ኣቢይ ኣሕመድ ዝምራሕ መንግስቲ፡ ከም ጸረ-ፈደራላዊ ስርዓት፡ ከም ናፋቕ አሃዳዊ ስርዓት ከም ዝጥርጥርዎን ክገልጹ ይስምዑ።

እዚ ጥርጠራ ግን ካበይ ዝብገስዮ? ሕገ-መንግስታዊ ስርዓት ኮነ ፈደራላዊ ቅርጻ መንግስቲ ኢትዮጵያ እንታይዮ ዝመስል? ኣዕኑድ ናይዚ ሕገ-መንግስታዊ ስርዓትን ፈደራላዊ ቅርጻን ብህራትን ብህረ ሰባትን ኢትዮጵያዮም እዩ ዝብል። ኣብዩ ኣሕመድን ንሱ ዝመርሖ ደሞክራሲያዊ ሰልፊ ኦሮሞን ድማ ድሕሪት ተመሊሶም አሃዳዊ ስርዓት ከም

ዝናፍቕ ምጥርጣሮም ጥራሕ ከይኣክል ኣብ ክልል ኣምሓራ ምስ ዘሎ ገዛኢ ሰልፊ ማለት ደሞክራሲያዊ ሰልፊ ኣምሓራ (አደፓ) ጥቡቕ ዝምድና ምግባሩ ውን ካልእ ተወሳኺ ምንጪ ጥርጠራዮቹ።

ቀዳማይ ሚኒስትር ኣቢይ ኣሕመድ ኣሃዳዊ ስርዓት ዝናፍቕ ምዃኑ፡ ምስ ኣደፓ ስጡም ዝምድና ምግባሩ ጥራሕ ዘይኮነ፡ ምስ ላዕለዎት ሰብ-ስልጣን ደርግ ዝነበሩ ከም፡ ካሳ ከበደ፣ ዳዊት ወ/ገርጊስ፣ ጎሹ ወልዴ፣ ኣለማዮሁ ገ/ማርያምን ካልኣትን ነዚ ፈደርላዊ ቅርጽን ሕገ-መንግስታዊ ስርዓትን ብሰንጠቕ ዝጸረሩ፣ ኣሃዳዊ ስርዓትን ልዕልነት ገዛእቲ ደርብታት ኣምሓራን ክምለስ ዝኣምኑ ውልቀ ሰባትን ሓይልታት ዘለዎ ቅርብት፣ ንሳቶም ፈደርላዊ ስርዓት ኣዕኒዩ ኣሃዳዊ ስርዓት ክተክል ብቀጻሊ ይመኽርዎን የተባብዕዎን ኣለው ዝብል'ውን ካልእ ሕቶዮ።

ካልእ ኢትዮጵያውያን ከም መፈላለዩ ገይሮም ዝገቡሎሉ ጉዳይ ሰንደቕ ዕላማዮ። ዶ/ር ኣብዬ ኣሕመድን ደገፍቲን ብታሕቲ ታሕቲ ነታ ኣብ ግዜ ሃጻይ ሃ/ስላሴ ዝነበረት ሰንደቕ ዕላማ ከም ዝድግፉን እዛ ዘላ ሰንደቕ ዕላማ ተራፋ ንሳ ክትመጽእ የተባብዑዮም ዝብል'ውን ካልእ ምንጪ ጥርጠራዮ።

እዚ ከምዚ ኢሉ እንክሎ እቲ ንስርዓት ደርግ ስዒሩ ዝመጽአን ንኢትዮጵያ ፖለቲካዊ መስተርሆት ዝፈጠረን ብ4 ብሄራዊ ውድባት ማለት፡ ህዝባዊ ወያኔ ሓርነት ትግራይ (ህወሓት)፣ ብሄረ ኣማራ ደሞክራሲያዊ ምንቅስቃስ (ብአደን)፣ ናይ ኦሮሞ ህዝብታት ደሞክራሲያዊ ውድብ (ኦህደድ)፣ ናይ ደቡብ ህዝብታት ደሞክራሲያዊ ግንባር (ደህደግ) ዝቐመ ግንባር ናይ ኢትዮጵያ ህዝብታት ወያኔ ደሞክራሲያዊ ግንባር (ኢህወደግ) ከይተነግረሉን ከይተኣውየሉን ብሰላሕታ ከም ዝመኽኽ ይዘረብ።

ብዙሓት ናብ ፖለቲካ ኢትዮጵያ ቅርብት ዘለዎም ተግዘብትን ተንተንትን ከም ዝብልዎ ድማ፡ ኣብ ቀርኒ ኣፍሪቃ ትርኪብ ዓባይ ሃገር ኢትዮጵያ ናይ ምብትታን ሓደጋ እንተጋጠምዎ፡ ንኢትዮጵያውያን ጥራሕ ዘይኮነ፡ ንቀርኒ ኣፍሪቃ ካብኡ ሓለፉውን ንመላእ ኣፍሪቃን ዓለም ዝህልዎ ጽልዎ ከቢድዮ። ስለዚ እንተተኻኢሉ ገዛኢ ሰልፊ ኢህወደግ ውሽጣዊ ጸገማቱ ብሰላም ፈቲሑ ነዛ ሃገር ካብ ምብትታን ከድሕና፡ ንሱ እንተዘይክኢሉ ከኣ፡ ካብ ኣደፓ ወጻኢ ዘለው ናይ ኦሮሞ ፖለቲካዊ ስልፍታት ንድሕነትን ቀጻልነትን እዛ ሃገር ክበሃል፡ ንሕገ-መንግስታዊ ስርዓትን ፈደርላዊ ቅርጽ መንግስትን ክከላኸሉ ከም ዘለዎም ይመኽሩ።

ኣቶ ዳውድ ኢብሳ ናይ ግንባር ሓርነት ኦሮሞ ኣቡ-መንበር ኣብ ውሽጢ ሃገር ኮይኑ ብሰላማዊ ኣገባብ ክቃለስ ውድቡ ሓዚ ናብ ሃገሩ ኣትዩ ኣሎ። እዚ ሰብን ውድቡን ኣብ ህዝቢ ኦሮሞ ሰፊሕ ተቐባልነት ከም ዘለዎም ይእመን። እዚ ነቶም ኣሃዳዊ ስርዓት፡ ልዕልነት ኣምሓራን ሰንደቕ ዕላማኡን ዝናፍቑ ሓይልታት ዘቕስን ከምዘይኮነውን ይእመን። እንከላይ ንቀዳማይ ሚኒስትር ኣብዬ ኣሕመድ።

ይቕጽል ግሎባል ኒውስ፡ ቀዳማይ ሚኒስትር ኣብዬ ኣሕመድ ነቲ ኣብ 2020 ክካየድ መደብ ተታሒዝሉ ዘሎ ሃገራዊ ምርጫ ዘወሃህድ ትካል ኣጣይሱ ኣሎ። ነዚ ክትመርሕ መዘዝዎ ዘሎ ድማ ወ/ት ብርቱኳን ሚደቅሳያ። ወ/ት ብርቱኳን ኣብ ልዕሊ ኢህወደግ ከም ውድብ፡ ፖለቲካዊ ኣረኣኢያኡን ፖሊሲኡን ዘለዎ ተቐውሞ ድማ ዝፍለጥዮ። እዛ ሰብ ተረኪባቶ ዘላ ሓላፍነት ቀሊል ኣይኮነን። ስለዚ ጉዳይ ዓባይ ሃገር ኢትዮጵያ፡ ክካየድ ተታሒዞ ዘሎ ሃገራዊ ምርጫን መጻኢ ዕድላን ዝተሓላለኸን ዘሰኸፍንዮ። ህዝቢ ኦሮሞን ህዝቢ ኦሮሞ ከም ዝውክል ዝንገረሉ ኣባ ገዳን ፖለቲካዊ ሓይልታት ኦሮሞን ካብ ገበረኒ ክገብር ተራ ህልኸን ሎሚ ተረኸቦ ተሳእኑ ግዝያዊ ነገራዊ መኸሰባትን ርሒቑም ብኣጋጣሚ ታሪኽ ዘረከቦም ሓላፍነት ብዘሰኸኹ ርድኢትን ደሞክራሲያዊ ኣገባብ ክመርሑ ኣለዎምን ይግባእን።

ተርጓሚ ዓ.ኢ. ወርሒ ለካቲት 2019

ድምጺ ሰላምን ደሞክራሲን ኤርትራ